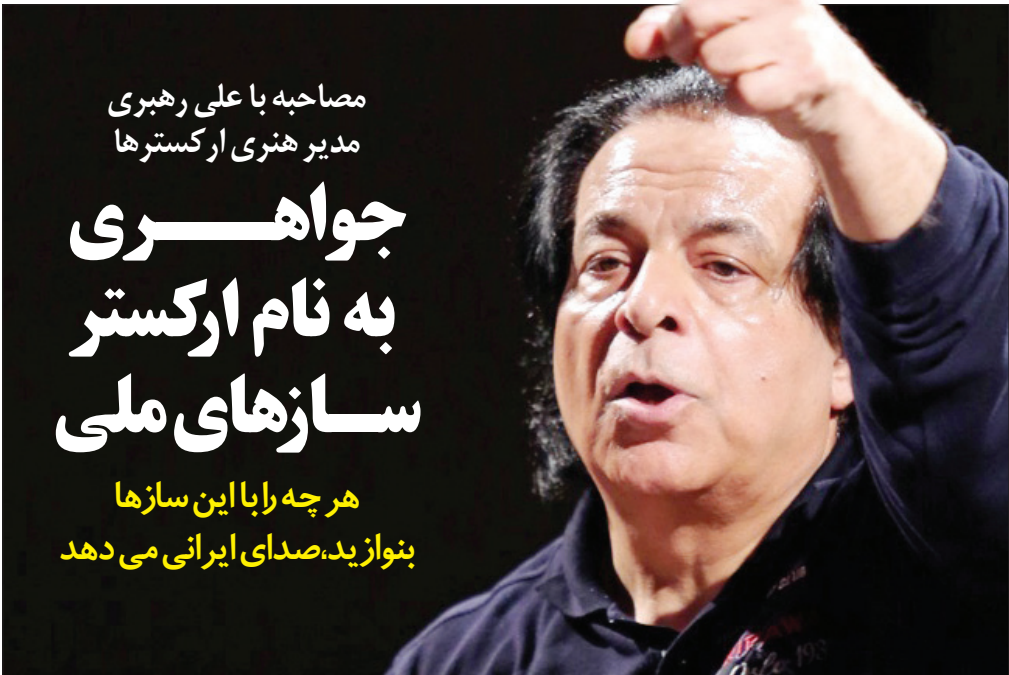

#

برنامه‌های موسیقی در ماه میهمانی خدا

همه‌ساله در ماه میهمانی خدا که اغلب کشورهای اسلامی با جشن و شادمانی این میهمانی عظیم را پاس می‌دارند، در کشور ما برای پاسداشت این ماه برنامه هایی نیز صورت می گیرد که برگزاری کنسرت‌های موسیقی از این نوع برنامه‌ها است. طی چهار پنج سال گذشته حرکت‌هایی صورت گرفت و حتی کنسرت حسام‌الدین سراج به همت شهرداری تهران یا کنسرت شب دهم به خوانندگی علیرضا قربانی در برج میلاد برگزار شد. حالا بنیاد رودکی، زیرمجموعه وزارت ارشاد، برنامه‌های ارکستر ملی و سمفونیک تهران را در ماه میهمانی خدا برگزار می‌کند. پس از افطار می‌توانید مخاطب این برنامه‌ها باشید.

مصاحبه با علی رهبری
مدیر هنری ارکسترهاجواهری
به نام ارکستر
سازهای ملی

هر چه را با این سازها

بنوازید، صدای ایرانی می‌دهد

علی رهبری با ایده و خلاقیتی که در این چهار ماه گذشته از خود نشان داده است به همه اثبات کرده که از ظرفیت‌های فراموش شده اما انباشته موسیقی در کشورمان می‌تواند جواهرهای بی‌بدیل استخراج کند. در همین راستا، پنجشنبه گذشته این رهبر بین‌المللی ارکستر از ایجاد ارکستر سازهای ملی ایرانی خبر داد. رهبری اجرای اول این ارکستر به اسماعیل تهرانی، آهنگساز و نوازنده سنتور سپرده شده که از شاگردان توماس کریستیان دایود در موسیقی غربی و نورعلی برومند در موسیقی ایرانی است. اتفاقی که سال‌ها جامعه موسیقی منتظر آن ارکستری می‌تواند به پویایی موسیقی و کارآفرینی برای جوانان و موزیسین‌های کشورمان کمک بزرگی کند و شکوه موسیقی ایرانی را در مجامع جهانی جلوه‌گر شود. با اسماعیل تهرانی تماس گرفتیم تا از چندوقچون این ارکستر پیرسپیم که به علی رهبری ارجاع‌مان داد. در نتیجه درباره چندوقچون این ارکستر و احیاناً همپوشانی آن با ارکستر ملی و تضمین پایداری آن با علی رهبری، مدیر فنی و هنری ارکسترهای بنیاد رودکی، گفت‌وگو کرده‌ایم.

ای‌تا یاری

bitayari@fdn.ir

دید، رهبرهای بزرگی به ایران می‌آیند و همه باید ارکستر سمفونیک تهران را رهبری کنند. در ارکستر سازهای ملی نیز می‌خواهیم کاری کنیم که وجود ارکستر و فعالیت آن به شخص ارتباطی نداشته باشد. فعلا این اولین کنسرت است و امیدواریم به همین صورت هم ادامه پیدا کند، اما هیچ اجباری وجود ندارد، نه از طرف ایشان، نه از طرف ما و نه ارکستر؛ چراکه ما می‌خواهیم همه حرفه‌ای شوند و چه بهتر که با یک نفر خوب بتوانند کار کنند.

مشکلی که همیشه در ارکستر سازهای ایرانی مطرح بود و استاد دهلوی با ظرافت زیاد و با تشکیل ارکستر

سازهای مضرابی آن را حل کرد وجود سازهای کششی نظیر کمانچه در کنار سازهای مضرابی بود. شما مشکل هماهنگی اینها در ارکستر را چگونه می‌خواهید حل کنید؟

این‌که مشکلی نیست. شما در موسیقی کلاسیک هم سازهایی مثل پیکولو، دایره زنگی، مثلث و... دارید. وقتی برای آن ساز قطعه نوشته شده باشد هیچ مشکلی پیش نمی‌آید. اما اگر قرار باشد سازی که کارش این نبوده، به جای ساز دیگری نواخته شود

–که البته بسیار این مساله اتفاق افتاده– آن وقت درست نیست و باید برای این ساز خاصی قطعه بنویسند. مثال می‌زنم شاید سازی باشد که یک رشته و سه تا نت بیشتر نداشته باشد باید برای همان سه نت قطعه نوشته شده باشد تا مشکلی در اجرا پیش نیاید. آقای

ارکستر سازهای ملی ایران روز پنجشنبه رسماً اعلام وجود کرد، چگونه این مساله اتفاق افتاد؟

امروز روز بسیار بزرگی است. حداقل ۵۰ سال بود که همه دربارہ ایجاد ارکستری برای سازهای ملی صحبت می‌کردند که باید ایجاد شود، اما کاری انجام نشد. ایجاد این ارکستر آرزوی خیلی‌ها بود. همیشه هم سعی شده که این کار انجام شود. آقای دهلوی هم سعی کردند و من نیز در ۲۱سالگی وقتی از تریش آمده بودم این ارکستر را جمع کردم و حتی ضبط هم کردیم. اما آهنگساز به اندازه کافی نبود و مسئولان رسیدگی نکردند. ضمناً اصلاً مسئولان متوجه نبودند که ایجاد این ارکستر بسیار قضیه مهمی است، یعنی اگر قرار باشد در ایران ارکستری نمره یک باشد به عقیده من آن ارکستر سازهای ملی است و بعد ارکستر سمفونیک و بعد از آن ارکسترهایی که به ارکستر سمفونیک ارتباط پیدا می‌کنند مانند ارکستر ملی و غیره.

خوشبختانه اینجا هم بچه‌ها بسیار سنگ تمام گذاشتند، چراکه وقتی هفته گذشته می‌خواستیم فراخوان بدهم تا نوازنده سازهای ملی را جمع‌آوری کنیم بسیاری به من گفتند با نوازندگان سازهای ایرانی این‌گونه نمی‌شود کار و ارکسترداری کرد، چون این نوازندگان دیر می‌آیند یا نمی‌آیند. اما خوشبختانه به‌خاطر اعتقادی که من داشتم امروز همه نوازندگان قبل از ساعت خواسته شده آمدند. من خواسته بودم که همگی ساعت ۸:۳۰ صبح بیایند، اما همگی ساعت هشت صبح روز تعطیل – پنجشنبه – حاضر شدند. همه چیز در سطحی عالی برنامه‌ریزی شده است و از همین هفته چهارم تمرین خواهند داشت و من فکر می‌کنم که این کار خیلی عالی می‌شود. آقای تهرانی را هم از قدیم می‌شناسم که هم نوازنده سنتور و هم آهنگساز خوبی است. ایشان را فعلاً برای کنسرت اول انتخاب کرده‌ایم و بعد خواهیم دید که چطور خواهد بود و چگونه می‌شود.

یعنی احتمال تغییر آقای تهرانی هست؟

الان صحبت یک پروژه است، وقتی یک پروژه باشد نمی‌توان راجع به آینده خیلی صحبت کرد. فعلاً هم نوازنده‌ها و هم رهبر ارکستر سازهای ملی، همه در یک پروژه هستند و این دوکنسرتی که برگزار خواهد شد پروژه‌ای است که به اجرا در می‌آید و اولین برنامه است و البته ارکستر از این بزرگ‌تر خواهد شد. مانند آقای تهرانی هم به خودشان و حتی به رپر‌توار و برنامه‌نیز ارتباط دارد. اما همان‌طور

که بارها گفته‌ام ارکستر نباید یک نفره و قائم به یک نفر یعنی رهبر آن باشد. ما دوست داریم که رهبرهای جوان دیگری تربیت کنیم و حتی کسانی که علاقه‌مند به رهبری ارکستر هستند. همان‌طور که به‌زودی در برنامه‌های مهر تا مهر ارکستر سمفونیک خواهیم

سنتور و غیره ایرانی است و اگر کمی به آن برسند این سازها غوغا می‌کنند. ما در کشورمان آهنگسازان خوبی داریم که برای این ارکستر قطعه ننوشتند، اما خواهند نوشت و خواهید دید. من اطمینان صددرصد دارم. امروز بعدازظهر به آقای روشن‌روان که از دوستانم هستند نیز گفتیم که برای این ارکستر قطعه بنویسند. حالا همه این آهنگسازان شروع به نوشتن خواهند کرد.

خواننده مشترک داشتن در ارکستر سازهای ملی و ارکستر ملی مهم نیست. خواننده مشترک در همه گروه‌ها و ارکسترها عادی است. حتی اگر قطعات مشترک هم داشته باشند باز هم مهم نیست، چراکه ارکستر سازهای ملی و ارکستر ملی بسیار با هم متفاوتند. همانند خورش قرمه‌سبزی و کرفس است که برای کسی که وارد نباشد این دو خیلی شبیه هم هستند اما مزه و طعم کاملاً متفاوت است. بنابراین هم ارکستر ملی لازم است هم ارکستر سازهای ملی.

برای پایدار ماندن ارکستر سازهای ایرانی (ملی) چه تدبیر و برنامه‌ای اندیشیده‌اید؟

برای پایدار ماندن این ارکستر در تلاش هستیم و این مساله را دنبال می‌کنم. همین قدمی که موزیسین‌ها خودشان جلو گذاشتند اینها را پایدار می‌کند. وقتی نوازندگان با جان و دل آمده‌اند مردم استقبال می‌کنند، اگر برنامه خوب انجام شود و مردم خوششان بیاید چرا ادامه پیدا نکند، ادامه می‌یابد.

یعنی پروژه دو شب اجرای نخست ارکستر سازهای ملی اگر به ثمر نرسند دیگر ادامه آن تضمین خواهد شد؟

بله، آقای وزیر فرد بسیار پخته و فهمیده‌ای هستند. وقتی چنین برنامه‌هایی را پیشنهاد می‌کنم هم آقای مرادخانی و هم بنیاد رودکی تا به حال پا به پای من آمده‌اند و برنامه‌ها دقیق بوده و اجرا شده و همه چیز جدی بوده است. من در این چهار ماه با تمپوی خیلی سریعی رو به جلو حرکت می‌کنم و اینها با من قدم به قدم آمده‌اند.

همین سوال را چند روز پیش خبرنگار نشریه اروپایی از من پرسید که چه تضمینی وجود دارد ارکستر سمفونیک تهران سال آینده ما باشد؟ جواب دادم که به ارکستر اپرای لندن که سال‌ها خدمت‌شان بودم سلام برسانید و همین سوال را از آنها پرسید. آنها هم جواب می‌دهند که خدا می‌داند من مورد ما فکر همین است. اما من فکر می‌کنم اگر کار سطح بالایی انجام بشود به آسانی‌ها از بین نمی‌رود. ارکستر سمفونیک را اگر بسندند در شرایط خوبی نبود. شرایط خیلی بدی حاکم بود که تنها یک تلنگر می‌خواست که بیفتد و از هم بپاشد. این مساله را از بین بردیم. یعنی افرادی را که دیر بیایند و نپایند و بداخلاقی کنند و... را دیگر در ارکستر نداریم. ما الان ارکستری داریم که اجرای خوب هفته گذشته‌اش را تنها با سه تمرین اجرا کرده، همانند ارکستر برلین و لندن و... همه اینها نشان می‌دهد که در این مملکت خیلی کارها می‌شود کرد و همه جوان‌ها عالی هستند. من خیلی اعتقاد دارم که درست می‌شود.

تنظیم خواهد شد. همین اتفاق که الان بچه‌های (نوازندگان) ارکستر سازهای ملی قبول کرده‌اند که چهار روز برای تمرین صبح‌ها آن هم در اولین هفته بیایند، خیلی خوب است و تمرین خیلی زیادی برای اولین هفته است و ما را همین کار خوشحال کرده و راستش را بخواهید امروز واقعا روز بزرگی برای من شده است. چون این قدمی که نوازندگان جلو گذاشتند همه چیز را بسیار سریع‌تر پیش می‌برد. آهنگسازان و خوانندگان خوب هم به سراغشان می‌آیند و چیزی طول نخواهد کشید که ارکستر ارتقا پیدا خواهد کرد. الان خودتان می‌دانید که برای ناکوس که می‌خواهیم ضبط کنیم ۶۴ آهنگساز

انتخاب شده‌اند که تازه همه آهنگسازان نیستند و بیشتر خواهند شد. اگر از همین تعداد تنها ۲۰ نفرشان شروع به نوشتن قطعه کنند فکر کنید بعد از یک‌سال چقدر قطعه داریم. این جوهری است که واقعا به آن توجهی نشده است. وقتی ارکستر ارکستر سمفونیک و ملی را بسندند صدای مردم درآمد و بعد صدای مسئولان هم درآمد ولی کسی متوجه نشد که ارکستر سازهای ایرانی و ملی را اصلاً شروع نکرده‌اند. اصلاً آن را باز نکرده‌اند که بخوانند آن را ببینند. برای همین هم کسی توجهی به این مساله نداشت.

چقدر این ارکستر در قطعات و آهنگ‌ها و خواننده با برنامه ارکستر ملی همپوشانی دارد؟

خواننده مشترک مهم نیست. برای خواننده راحت‌تر است چراکه در هر ارکستری می‌تواند بخواند. به‌خاطر اینکه آقای پاپور ۶۰ سال پیش این ارکستر را پایه‌گذاری کردند و ارکستر سازهای ملی در امتداد همان است و فرقی با ارکستر ملی این است که سازهای غربی ندارد. نداشتن سازهای غربی محاسنی دارد و ضررهایی. ضررش این است که نت‌های باس را ندارد. البته اصلاً مهم نیست چراکه اگر آهنگسازان درایت به خرج بدهند این مسائل به چشم نخواهد آمد. در ارکستر سازهای ملی اصلاً ساز غربی نخواهد بود و در ارکستر ملی قطعه ایرانی را برای ارکستر نسبتاً سمفونیک می‌نویسند چراکه ۹۰ درصد آن ارکستر سازهای سمفونیک است.

ضمناً با توجه به تجربه‌ای که از بچگی با این سازها داشته‌ام باید بگویم که هر چه با این سازها بنوازید ایرانی صدا می‌دهد به خاطر اینکه تمبر تار،

“

آقای پژمان قول دادند برای این ارکستر قطعه بنویسند و از اینجا شروع می‌شود. ما همه را تشویق می‌کنیم و سفارش می‌دهیم و درجه یک می‌دهیم و آرزو می‌کنیم روزی برسد – که البته زیاد هم طول نخواهد کشید؛ حدود سه، چهار سال دیگر – که این ارکستر افتخار تمام ایران باشد

”

قطعات قبلاً ساخته شده از استادانی چون روح‌الله خالقی، علی تجویدی، فرامرز پاپور و دیگران در این ارکستر اجرا خواهند شد؟

بله، همه اینها اجرا خواهند شد و فقط لازم است دوباره برای این ارکستر درست تنظیم شوند. الان برای دو شب اجرای اول این ارکستر، قطعاتی را انتخاب کردیم که از قبل آماده بودند، اما در آینده قطعات برای این ارکستر

نگاهی به تلاش‌های یک دهه اخیر موسیقیدان‌ها برای

راه اندازی ارکستر سازهای ایرانی

نهای ارکستر سازهای ملی کاشته شد

سجاد پورقناد

موزیسین و منتقد

پنجشنبه ۴ تیر ۱۳۹۴ به همت و تلاش بنیاد رودکی، طرح ارکستر سازهای ملی ایران با مدیریت هنری علی رهبری در تالار رودکی اجرایی شد. در این مراسم علی رهبری، طی سخنانی از بی‌مهری دولت گذشته به سازهای ایرانی و ادامه‌دار نبودن طرح‌های آنها درباره تشکیل

ارکستر سازهای ملی ایران، سابقه‌ای طولانی در تاریخ موسیقی ایران ندارد و اولین بار در سال ۱۳۴۵ توسط فرامرز پاپور تشکیل شد که «گروه سازهای ملی وزارت فرهنگ و هنر» نام داشت.

این ارکستر تحت حمایت مادی و معنوی وزارت فرهنگ و هنر سابق (وزارت فرهنگ و ارشاد فعلی) بود و ۱۲ سال پیش از انقلاب به فعالیت پرداخت و پس از آن نیز با عنوان ارکستر فرامرز پاپور فعالیت کرد.

پس از تشکیل این ارکستر و در کنار فعالیت آن، ارکسترهای دیگری که تشکیل شده از سازهای ایرانی بودند توسط هنرمندان موسیقی ایران با گرایش‌های مختلف تأسیس شد. بعضی از این ارکسترها محصول گردهمایی شاگردان مرکز حفظ و اشاعه موسیقی بودند و بعضی نیز فارغ‌التحصیلان هنرستان ملی؛ گروه‌هایی که از مرکز حفظ و اشاعه سر برآورده بودند، در صورت یکصدایی و اونیسون به اجرای موسیقی‌های دوره قاجار می‌پرداختند و در کنار آن، گروه‌هایی با مدیریت و آهنگسازی فرامرز پاپور، حسین دهلوی و شاگردان آنها مانند اسماعیل واتقی و اسماعیل تهرانی، به اجرای موسیقی چندصدایی با سازهای ایرانی می‌پرداختند.

اما چند سال بعد با تعطیلی هنرستان ملی، روند فعالیت این نوع موسیقی ایرانی دچار رکود شد؛ هرچند بعضی از شاگردان هنرستان مانند حسین علیزاده و مهرداد دلنوازی، کم و بیش با مضامینی که مربوط به گفتن آن دوره بود، مشغول فعالیت بودند.

پس از گذشت حدود پنج سال از انقلاب اسلامی، کم‌کم موسیقی‌های چندصدایی با ارکستر ایرانی، توسط بعضی از شاگردان سابق مرکز حفظ و اشاعه موسیقی رواج پیدا کرد که بعضی از آنها فارغ‌التحصیل دانشگاه هنرهای زیبا و تا حدی آشنا با قوانین چندصدایی موسیقی کلاسیک غربی بودند، ولی دانش اندک این افراد در زمینه تکنیک‌های چندصدایی موسیقی باعث شد آثاری تولید شود که از نظر چندصدایی کیفیت نسل شاگردان هنرستان ملی را نداشته باشد.

این نوع (به اصطلاح) تنظیم موسیقی، هم‌اکنون هم مورد استفاده بسیاری از هنرمندان نسل امروز موسیقی ایرانی قرار می‌گیرد.

در این نوع چندصدایی، نمی‌توان به صورت منسجم، تکنیک‌های چندصدایی را شناسایی کرد و بافت‌های هارمونیک و کنتراپونیک، به صورت اتفاقی و گذرا مورد استفاده قرار می‌گیرند.

در سال‌های اخیر با حضور مجدد بعضی از هنرمندان و هنرموتگان هنرستان موسیقی ملی در ایران، بارقه‌هایی از امیدواری برای تشکیل ارکستری با قدرت تکنیکی بالا و خلق آثاری با ساختار چندصدایی محکم و قدرتمند به وجود آمد، ولی به دلیل نبود سازمان‌های حمایت کننده، همه آنها با شکست مواجه شدند.

پس از ورود علی رهبری به ایران و هدایت بخش هنری بنیاد رودکی، امید به تشکیل چنین ارکستری و حمایت مرکزی نیمه‌خصوصی از این گرایش قوت گرفت، چراکه رهبری

نتنها هنرآموخته این هنرستان بود، بلکه مدتی مدیریت هنرستان ملی را نیز به عهده داشته است و قطعاتی نیز برای ارکستری از سازهای ایرانی، که در آن زمان با همت استادش حسین دهلوی تشکیل شده بود، تصنیف کرده بود.

پنجشنبه ۴ تیر ۱۳۹۴ امسال با گردهمایی گروهی از نوازندگان سازهای ایرانی و وعده رهبری هنرمند باسابقه و قدیمی مکتب وزیری، اسماعیل تهرانی، نهالی کاشته شد که در اولین قدم، امیدهای بسیاری را در دل اهالی موسیقی کلاسیک ایران – که پس از سال‌ها هنوز تشنه آثار قدرتمند گروهی موسیقی ایرانی هستند – زنده کرده است. امید است با همت و تلاش این ارکستر که میانگین سنی آن زیر ۳۰ سال است، خاطره روزهای طلایی موسیقی کلاسیک ایرانی دوباره جان بگیرد.

اولین تمرین ارکستر سازهای ملی